

Nr 128.

Av herr **Holmström m. fl.**, om förhöjd pension åt reservstatspersonal, som avgått ur tjänst före den 1 juli 1936.

Reservstaterna vid armén och marinen upprättades efter beslut av 1914 års senare riksdag. För beställningshavare å reservstat i högre grader voro enligt detta beslut lönerna och pensionerna så bestämda, att lönen för de särskilda beställningarna å reservstat kom att något överstiga pensionen i närmast lägre beställning på aktiv stat, och att reservstatspensionen utgjorde i huvudsak samma belopp som pensionen i närmast lägre tjänstegrad på aktiv stat. Beträffande kompaniofficers- och underofficersbeställningarna på reservstat sattes löne- och pensionsbeloppen i viss relation till löner och pensioner i vissa beställningar på aktiv stat. För kompaniofficer utgjorde reservstatslönen omkring 42—46 procent av motsvarande lön på aktiv stat och för underofficer var motsvarande relation omkring 47—49 procent, vilket för dessa kategorier innebar, att lönen i reservstatsbeställningen blev 10 procent lägre än lönen å aktiv stat i närmast lägre beställning. Pensionerna för dessa beställningshavare å reservstat motsvarade lägst 75 och högst 85 procent av reservstatslönen. Pensionsavgiften bestämdes till 3 procent av lönen.

För personalen på aktiv stat förbättrades sedermera lönerna, först genom 1918 års tillfälliga löneförbättring och sedermera genom 1921 års löne reglering. Jämväl pensionerna för nämnda personal blevo icke oväsentligt förbättrade genom den år 1919 beslutade pensionsförbättringen för viss personal vid armén och marinen. Härigenom kom reservstatspersonalen, som icke erhöll motsvarande förbättringar, i en betydligt sämre ställning i förhållande till den aktiva personalen än som ursprungligen avsetts. Arméns och marinens avlöningssakkunniga framlade den 30 maj 1919 med hänvisning härtill ett förslag till löne- och pensionsförbättring för reservstatspersonalen, varigenom avsågs att återställa det ursprungliga förhållandet mellan löner och pensioner för nämnda personal, å ena, samt den aktiva personalen, å andra sidan, och arméns och marinens myndigheter tillstyrkte de sakkunnigas förslag.

Med hänsyn till den uppkomna frågan om en genomgripande revision av försvarsväsendet föranledde emellertid nämnda förslag icke någon framställning till riksdagen. De sakkunnigas förslag överlämnades i stället till

försvarsrevisionen. Av samma skäl upptogs icke heller frågan om förbättring av reservstatspersonalens förmåner i samband med genomförandet av den från och med 1922 gällande löneregleringen för officerare och underofficerare m. fl. i aktiv tjänst.

I sitt våren 1923 avgivna betänkande uttalade försvarsrevisionen, att den ursprungliga relationen, som förskjutits till det sämre för reservstatspersonalen, borde återställas, men framlade intet förslag; kommissionen ansåg, att frågan borde bli föremål för särskild utredning. I 1924 års försvarsproposition underströk departementschefen också behovet härav, och även särskilda utskottet vid 1924 års riksdag uttalade sig för en reglering, som borde innebära den ursprungliga relationens återställande.

Sommaren 1924 fick försvarsväsendets lönenämnd Kungl. Maj:ts uppdrag att utarbeta förslag till sådan provisorisk löne- och pensionsreglering för arméns och marinens reservstatspersonal, att därigenom den ursprungliga relationen mellan den aktiva personalens och reservstatspersonalens löne- och pensionsförmåner ungefärligen återställdes. Att löne- och pensionsregleringen för reservstatspersonalen skulle vara provisorisk berodde därpå, att vid fastställande av reservstatslönerna och pensionerna från början tagits viss hänsyn till pensionerna för den aktiva personalen, och för denna personal hade endast provisoriska pensionsförbättringar införts. Då någon definitiv pensionsreglering icke gjorts för den aktiva personalen, kunde en definitiv reglering av reservstatspersonalens löner och pensioner ej för det dåvarande ske.

Lönenämnden avgav den 30 september 1924 sitt förslag, och beträffande lönerna för reservstatspersonalen innebar det en höjning, som på det hela taget återställde relationen till den aktiva personalens lön. Lönenämndens löneregleringsförslag för reservstatspersonalen blev oförändrat godkänt vid 1925 års riksdag. Vad beträffar pensionerna så föreslog lönenämnden, att dessa alltså skulle utgöra c:a 80 procent av reservstatslönen, och att å pensionerna skulle beräknas dyrtidstillägg enligt för oreglerade pensioner gällande grunder. Beslutet år 1925 blev emellertid, att pensionen skulle utgöra 90 procent av reservstatslönen, och i stället skulle dyrtidstillägget beräknas enligt för reglerade pensioner gällande grunder. Detta motiverades av praktiska skäl: utbetalningen av pensionerna omhänderhades av armé- respektive marinförvaltningen och icke av de vanliga pensionsutbetalande myndigheterna.

Den ursprungliga relationen mellan pension å aktiv beställning och pension å reservstatsbeställning blev dock icke återställd genom detta beslut. De av 1925 års riksdag fastställda pensionsbeloppen, å vilka beräknas dyrtidstillägg efter reglerade grunder, hade bort fastställas till högre belopp än som skedde för att de jämte dyrtidstillägget enligt nämnda grunder skulle uppgå till samma belopp som de av lönenämnden föreslagna pensionsbeloppen, ökade med dyrtidstillägg efter oreglerade beräkningsgrunder. Det

hade alltså varit för de ifrågavarande pensionärerna fördelaktigare, om lönenämndens förslag blivit genomfört. Till det förhållandet att relationen icke blev återställd bidrog också, att 1925 års riksdag, samtidigt som pensionerna för reservstatspersonalen reglerades på nämnt sätt, beslöt förbättra pensionerna för från aktiv stat avgångna beställningshavare genom att öka deras pensionsbelopp med vissa pensionstillägg, nämligen de så kallade pensionsförhöjningarna I och II. Samtidigt som man närmade reservstatspensionerna till pensionerna för den aktiva personalen förbättrade man alltså pensionerna för sistnämnda grupp pensionärer, varigenom relationen ånyo försämrades.

Detta hade också förutsetts av 1921 års pensionskommitté, som hade att avgiva utlåtande över lönenämndens förslag av år 1924 angående pensionsreglering för reservstatspersonalen (se härom Kungl. Maj:ts proposition till 1925 års riksdag nr 127, sid. 17 f.). Kommittén föreslog högre pensionsbelopp för reservstatspersonalen än lönenämnden, och därvid tog kommittén hänsyn till att 1925 års riksdag beräknades skola besluta om de ovannämnda pensionsförhöjningarna I och II. Kommittén uttalade, att den av lönenämnden föreslagna pensionsregleringen icke skulle giva reservstatspensionärerna full rättvisa, men kommitténs förslag om förbättring beaktades icke vid beslutets fattande år 1925; i stället blev lönenämndens förslag såsom ovan påvisats försämrat.

Vad som beslöts vid 1925 års riksdag ifråga om reservstatspensioner gavs endast provisorisk karaktär. Beslutet har givits förlängd giltighet för ett budgetår i sänder till dess detsamma för å reservstat efter den 1 juli 1936 kvarstående beställningshavare genom 1936 års försvarsbeslut ersattes med nya pensionsbestämmelser. Detta att pensionsbestämmelserna för reservstaten haft provisorisk karaktär, vilket berott på att pensionsfrågan för militära beställningshavare på aktiv stat icke löstes förrän 1935, har givetvis ingivit reservstatspersonalen den uppfattningen, att densamma skulle bliva delaktig av den definitiva pensionsregleringen för försvarsväsendets personal, då denna i sinom tid skulle komma.

Av 1936 års riksdag beslutad löne- och pensionsreglering för reservstatspersonal, som innebär en icke oväsentlig förbättring av ifrågavarande förmåner, gjordes emellertid endast tillämplig för dem, som efter den 1 juli 1936 kvarstodo å reservstaten. Dessförinnan pensionerade ansågos av Kungl. Maj:t och 1936 års riksdag böra bibehållas vid de pensioner, som bestämts vid 1925 års riksdag. Vid 1925 års riksdag fattat beslut om förbättring av pensionsvillkoren för reservstatspersonalen blev däremot gällande jämväl för dem, vilka tillträtt reservstatspension före beslutets ikraftträdande. Lönenämnden hade föreslagit, att 1925 års pensionsreglering för reservstatspersonal borde gälla allenast dem, som tillträdde pension efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande, men såväl arméförvaltningen som statskontoret och 1921 års pensionskommitté gjorde gällande, att pensionsregle-

ringen borde omfatta jämväl dem, som redan tillträtt reservstatspension, enär särskilda skäl därför förelåge, och Kungl. Maj:t intog samma ståndpunkt, vilket också, som redan anförts, blev riksdagens beslut.

Med hänsyn till att 1925 års pensionsreglering för reservstatspersonalen icke givit personalen ifråga full rättvisa och även till nämnda reglerings provisoriska karaktär, synes det vara fullt förklarligt, att personalen hävdar rätt att bliva delaktig av den definitiva pensionsregleringen av år 1936 för reservstatspersonal. Personalen har också vunnit stöd för denna sin uppfattning däri, att varken 1930 års försvarskommission eller arméförvaltningen uttalat sig däremot, och att officers- och underofficersförbunden liksom också arméns år 1935 samlade pensionsfullmäktige bestämt uttalat, att pensionsregleringen borde omfatta jämväl redan pensionerad reservstatspersonal.

På grund härav hava framställningar ingivits till Kungl. Maj:t därom, att reservstatspersonal, som pensionerats före den 1 juli 1936 och alltså uteslutits från rätt att komma i åtnjutande av för reservstaten av 1936 års riksdag nyreglerad pension, måtte beredas förbättring i sina pensionsvillkor, och i underdånigt utlåtande den 1 december 1937 har försvarsväsendets lönenämnd yttrat sig över dessa framställningar. Lönenämnden har uttalat, att bärande skäl knappast kunna anses föreligga att medgiva avgången reservstatspersonal en pension, beräknad enligt 1936 års helt omarbetade reservstatsförordningar, d. v. s. lönenämnden har även denna gång intagit samma ståndpunkt som vid framläggande av sitt förslag till 1925 års pensionsreglering för reservstatspersonal, vilken ståndpunkt emellertid, såsom ovan framhållits, icke blev av statsmakterna godkänd. Det är tydligen med hänsyn till denna erfarenhet, som lönenämnden i sitt förenämnda utlåtande av den 1 december 1937 uttalat, att om Kungl. Maj:t likväl skulle finna billighetsskäl böra föranleda en framställning hos riksdagen om någon pensionsförbättring för ifrågavarande pensionärer, så skulle en sådan förbättring möjligen — i anslutning till grunderna för kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer — kunna bestämmas till hälften av skillnaden mellan de år 1936 och år 1925 bestämda pensionsbeloppen. Kostnaderna för en dylik pensionsförbättring för redan pensionerad reservstatspersonal beräknades av lönenämnden till inemot 100,000 kronor för budgetåret 1938/1939.

De ovan åsyftade framställningarna och lönenämndens däröver avgivna utlåtande föranledde emellertid icke något förslag till 1938 års riksdag från Kungl. Maj:ts sida. I ämnet vid samma års riksdag väckta motioner föranledde heller icke någon riksdagens åtgärd. Första kammaren hade dock i enlighet med en vid statsutskottets ifrågavarande utlåtande fogad reservation först beslutat att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av pensionsfrågan för redan pensionerad reservstatspersonal. Enär

andra kammaren emellertid avslag motionerna, förklarades sedermera, i enlighet med av statsutskottet gjord anmälan, att frågan förfallit. Vid ärendets behandling i första kammaren ställde dock statsrådet och chefen för finansdepartementet i ett där hållet anförande i utsikt en utredning rörande förbättring av pensionsvillkoren för sådan pensionerad personal, å vilken icke de senast fastställda pensionsbestämmelserna äro gällande.

Under år 1938 tillkallade pensionssakkunniga lära emellertid icke hava erhållit uppdrag att avgiva något förslag ifråga om regleringen av pensionsbeloppen för äldre reservstatspensionärer, och under alla förhållanden lär något förslag från deras sida ifråga om dessa pensioner icke kunna förväntas under innevarande år. Detta skulle alltså innebära, att reservstatspensionärerna måste räkna med att vänta åtskillig tid, innan deras pensionsfråga kan bli föremål för riksdagens prövning.

Med hänsyn härtill och till de skäl i övrigt, som anförts i denna motion, anse vi oss härigenom böra bringa frågan om pensionsförbättring för den f. d. reservstatspersonal, som tillträtt pension före den 1 juli 1936, inför 1939 års riksdag. — Starka billighetsskäl synas oss härvid tala för, att personalen ifråga fr. o. m. den 1 juli 1939 i pensionshänseende likställes med 1936 års reservstatspensionärer så till vida, att den tillerkännes den pension, som ett återställande av den ursprungliga pensionsrelationen betingar.

Skulle emellertid riksdagen icke kunna i anledning av denna motion besluta sålunda begärd pensionsförbättring, synes riksdagen lämpligen böra i skrivelse hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning i frågan samt om ett därpå grundat förslag till 1940 års riksdag.

Med stöd av det sålunda anförda få vi härmed hemställa, att riksdagen måtte besluta,

att den f. d. reservstatspersonal, som tillträtt pension före den 1 juli 1936, måtte fr. o. m. den 1 juli 1939 i pensionshänseende likställas med 1936 års reservstatspensionärer så till vida, att den tillerkännes den pension, som ett återställande av den ursprungliga pensionsrelationen betingar, eller, därest detta yrkande icke kan bifallas,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förslag om dylik pensionsförbättring förelägges 1940 års riksdag.

Stockholm den 21 januari 1939.

Nils Holmström.

Joh. Friggeråker.

Axel Mannerskantz.

William Nisser.

Rickard Lindström.

Robert von Horn.

Gustaf Velandér.

H. Sten.

Anton Pettersson.

